

τικότατος και καθόλου μάλιστα «δημοτικός δασκαλισμός», και λυπούμας πού δὲν καταλάβανε, ποιούς λέμε δημοτικούς δασκαλισμούς.

Έδω, φίλοι μου, συνεργάζει η ἀναλογία πού λέμε. Η ἀναλογία είναι νόμος ψυχολογικός. Δηλ. τὸ γλωσσικό μας διλογός, νὰ ποῦμε, βρίσκεται μέσ' την ψυχή μας καταλογισμένο σὲ λογιώ λογιώ συστήματα, εἴτε κατά νοήματα, εἴτε κατά τύπους και καθένα ἀπ' αὐτά πάλε χωρίζεται σὲ πάμπολλα συστηματάκια. Μά δέπειδης ἀπ' τῶν μέρος τῶν φτογγικῶν νόμων η ἀκατανική την συνεργία, και ἀπ' τέλλο μέρος η ἀπειρη ποικιλία τῶν συστημάτων ἀκατάπατα πάνε νὰ χαλάσουν τὴν ἀπλάδη τῶν γλωσσικῶν στοιχείων και νάπομονώσουν τοῦ καθενὸς τὸ περέτημα στὸ λόγο, η ψυχή προσπαθεῖ νὰ περιμένει και νὰ σιάζει τὰ γλωσσικά στοιχεῖα, γιὰ νὰ τὰ καταλογίσεις ταχτικά και πραχτικά σὲ συστήματα μορφολογικά ἀνάλογα μὲ τὰ συστήματα τῶν νοημάτων τους. Γιὰ τοῦτο συχνά η μορφή γιὰ η κλίση μιᾶς λέξης ξερέθηγοντας ἀπ' τὸ ἀρχικὸ η τὸν κανονικὸ τύπο ποὺ εἶχε η ποὺ ἔπειτε νάκολουθήσει, μορφώνεται ἀνάλογα μὲ τὸν τύπο μιᾶς ἀλλής λέξης ποὺ ἔχει κάποιαν ἀντάμωση μαζί της, εἴτε στὸ νόημα, εἴτε στὶς μορφολογικὲς μεταβολές.

Η ἀναλογία ἀπλοχωράει α', στοὺς φτύγγους, λ.χ. (ἡ) μερήσιος > μερούμσιος κατά τὸ ἐπιούμσιος⁽²⁾ κελαδῶ > κελεπῶ κατά τὸ ἀπόδοντι, ἀκίδα > ἀγκίδα κατά τὸ ἀγκίστρι, γυμνός > γδυμνός κατά τὸ γδυτός κτλ.

ε') Στὶς φίλες λ. χ. ἀλίθιω > ἀλένω, πίπιω > πέριτω, βείσικα > βρέσικα ἀπὸ τη: θ' ἀλέσω, πέσω, βρεθῶ, τρέφω > θρέφω ἀπ' τὸ θύφεψα, δψὲ > ἐψὲς κατά τὸ ἔχτες κτλ. Ετοι κι δῆλες οι παθητικὲς μετοχὲς γεγραμμένος > γραμμένος, λελυμένος > λυμένος κτλ. κατά τὰ: γράφω θὰ γράψω, λόνω θὰ λύσω κτλ.

γ') Στὰ προβάλματα λ. χ. μάχη > ἀμάχη κατά τὸ ἀγάπη, σὺ, σέρα > ἐσὺ ἐσένι κατά τὰ ἔγδω, ἐμένα κτλ.

δ') Στὰ προσκλήματα και στὶς καταληξές λ. χ. μεγαλύτερος ἀπὸ μεγαλύτερος, κατά τὰ παχύτερος, βαρύτερος, κτλ. μύρτος > μυρτέα μιρτιά, λυγδός > λυγέα > λυγιά, νέρασος > νεροσέα > νερασιά κτλ. κατά τὰ μηλέα > μηλιά, ἑλαία > ἑλιά κτλ. ζωταρὸ > ζωτίμι κατά τὰ φωφίμι, ἀγούμι, ἑλαγρός > ἀλαγρής, κατά τὰ βαρής κτλ.

2) «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον».

σία τὴν ἀπομάχεις, τὴν εἰρίνεις. «Αρχισε τόντις νάνατάθεται σὰν πιὸ γαληνεμένη. Τῆς κρήτουσε πάντα στὸ χέρι του τὸ χέρι, ωσπου νὰ φανοῦνε οι γιατροί, ποὺ κανένας ἀπὸ τους δύο δὲν ἔρχότανε. Σιμώνανε οι δώδεκα και ὁ Ἀντρέας καρτεροῦσε, καρτεροῦσε. Ή Κατινούλας σφαλνοῦσε τὰ ματάκια της. Ελεγε κάπου κάπου ἔνα λόγο γλυκό, ἀπαλό, σὰν ψιθύρισμα, σὰ νὰ λαλοῦσε στὸν ὄπο της ή και στὸ θάνατό της, ἀπὸ μακριά. Γύρισε και πρὸς τὴν Βιγτώρια.

— «Τὰ δύο πισώθετα μορόνικ, μουρμούρισε, νὰ μου τὰ φυλάξετε γιὰ τὰπόγεμα. Ἰσως τὰ χρειαστῶ. Ἐδῶ, στὸ τραπέζακι. Μοῦ τὰ δίνει ὁ Κύριος.»

Και σφάλοιξε πάλε τὰ ματάκια της. Κοιμήθηκε μιὰ ώρα ήμερα ήμερα, χωρίς νὰ σαλέψῃ.

«Αξαρνα, γυρνᾷ πρὸς τὸν Ἀντρέα τέμορρό της τὸ πρόσωπο, μ' ἔνα χρυσόλιο, χνοίγει, χνοίγει τὰ μάτια της, σαστισμένη, μὲ μιὰ ἔκφραση ἀλλήγητη τρόμου κ' ἐφτυχίας, και πέρτει στὸ προσκέφαλο της ἀπὸ τὴν ἀλλη μεριά, μὲ τὰ ματάκια της βασιλεύμενα.

«Η ώρα, μιὰ τὰπόγεμα.

Τὴν ἴδια στὶγμή, μπῆκε στὴν κάμαρα δ. κ. Σεβιλάς, κατόπι του δ. κ. Κούρης.

ε') Στὸν τονισμὸ λ. χ. ἀκρατο > ἀκράτο κατὰ τὰ ἀφράτο, μουσικό κτλ. πτῆρο(s) > χτηνὸ κατὰ τὰ θεριδο, δὸ κτλ.

σ'.) Στὴ σύνθεση λ. χ. ζευγινάτης > ζευγινάτης, Χριστούγεννα > Χριστούγεννα, χαμαιμηλα > χαμαιμηλα κτλ. γιατὶ παντοῦ η νεοελληνικὴ σύνθεση (συγκόλληση) παίρνει συδετικὸ ο (νύχτατηπούλι > νυχτοπούλι κτλ.)

ζ'.) Στὸ γένος: ἀρτὸ θεια θεια ποὺ μιᾶς χρειάζεται:

Δηλαδὴ δ λαδὸς ἀλλάζει και τὸ γένος μιᾶς λέξης ἀνάλογα μὲ τὸ γένος μιᾶς ἀλλῆς λέξης δροσύνης λ. χ. δ ἀρραβών > δ ἀρραβώνα κατὰ τὸ δη παντρειά, δ βάσανος > δ βάσανο κατὰ τὸ κακό, δ βοτάνη > δ βοτάνο σὰν τὸ λάχανο, δ παράδεισος > δ παράδεισο, σὰν τὸ δ κόλαση, δ ἄχνη > δ ἄχνδος, σὰν τὸ δ κοπός, δ ἀτμός, τὸ διάνθος > δ διάνθος σὰν τὸ δ καρπός (σὲ τουταδῶ βλέπουμε τὴν ἀναλογία καὶ στὸ τονισμὸ), τὸ Φάληρο > δ Φαληρέας σὰν τὸ Περαίας (και στὴν καταληξη) ή σκιά > δ σκιος σὰν τὸ δ σκιος (και στὸ πρόβαλμα). «Ετοι και στὰ μέρη μιᾶς λέψεις δ λειψανος ἀντὶς τὸ λειψανο, κατὰ τὸ δ νεκρός, και δ ρέμας ἀντὶς τὸ ρέμα, κατὰ τὸ δ ποταμός. «Ετοι λέμε και δ ρύγος ἀντὶς τὸ ρύγος, δχι: βέβαια γιατὶ δὲν ἔχουμε μὲ—οι οὐδέτερα, ἀφοῦ λέμε ἀκόμα και τὸ μέρος ἀντὶς τὸ μέρος (πρβλ. και τὸ οὔρος ἀντὶς τὸ οὔρο), μὲ τὸ λέμε ἀνάλογα μὲ τὰ δ πυρετός, δ παραξυμός. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν και στὸ Περφοβούνι κι ἀλλοῦ λένε ἀντὶς οὐδέτερα τὸ δάσος, ἀρσενικὰ δ δάσος, κατὰ τὰ δ λόγιος, δ δρυμός.

Τώρα και πότε τὰ τέτοια πρέπει νὰ τὰ μεταχειρίζομαστε στὴ φιλολογικὴ γλώσσα, εἴναι ζήτημα διλέτελα καλλιτεχνικὸ και καθόλου γλωσσολογικό.

Κάπιος ἔγραψε: «τὰ ἀναδουλειὰ, ἀναβροχιὰ, ἀνάβαθμος, ἀνάβολος, και τόσα ἀλλα ποὺ ἔχουν τὸ στερητικὸ α τῆς δημοτικῆς δηλ. τὸ ἀνά». Ετουταδῶ μποροῦνε πολὺν ώραῖα νὰ πάνε ταχίρι μὲ τὰ περαπόνου τοῦ Δημ. Νησιώτη πὼς δ λαδὸς δὲν ἔχει οὐδέτερα μὲ—οι. Παράξενο πρᾶμα νὰ θαρροῦν οι Ρωμιοί πὼς μιὰ και γίνανε δημοτικιστάδες, μάχονε και τὴν γλωσσολογία ἀπ' δξα.

Τὸ στερητικὸ α τῆς δημοτικῆς δὲν είναι: βέβαια τὸ ἀνα— μόν' είναι πάλε τὸ στερητικὸ α τῆς ἀρχαίας. Νά σου και παραδείγματα διλέτελα δημοτικά : ἀβάρετος, ἀβάτερφος, ἀβούλωτος, ἀβούτηγτος,

ἀβραστος, ἀβύζαχτος, ἀγίνωντος ἀγένωτος, ἀγάπερφοτος, ἀδιάντροπος, ἀδιαφόρετος, ἀδούλεφτος, ἀθεόφορος, ἀθεόκυρτος, και τὸ κτλ.

Τὸ πρόβαλμα δη—(κι δχι: δηνα—) έγινε ἀπὸ παρετυμολογικὸ συνεπαρμὸ τῆς τελεφταίας συλλαβῆς προηγούμενης λεξούλας μὲ τὴν ἀρχικὴ τῆς κατοπινῆς λέξης: ἀπὸ φράσεις λ. χ. ἔναν ἀβλαθο, μὲν ἀδουλειά, ποὺ δ λαδὸς θάρρεψε πὼς λέει ἔντονος ἀνάβαθμο, μὲν ἀναδουλειά, είπε κατόπι: δ ἀνάβαθμος, ή ἀναδουλειά. Και τὸ δη— ἀρτὸ βέβαια στερητικὸ δὲν είναι πάντα λ. χ. ἀναώτως (έναν κιώνιο), ἀναταραζένωμα (μιὰν ἀντάξια), ἀγίσσοσης (έναν κιστηρα), ἀγινάρα (μιὰν κινάρα) και παρὲ μόνις δταν μπαίνει μπρὸς σὲ λέξεις ποὺ δχουν ἀπὸ λόγου τους τὸ στερητικὸ α λ. χ. ἀγανωσιά (ἀγνωσία), ἀγαμελειά (ἀγέλεια), ἀναχρόταγος, ἀνατύπεχος και λ. δπως και τὰ παρηπάνου: ἀνάβαθμος, ἀνάβολος, ἀναβοσχιά, ἀναδουλειά.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΙΓΑΙΟ ΠΑΛΙΑ ΣΕΡΤΑΡΙΑ

Ο ΛΗΦΤΟΡΟΣ ΤΟΥ ΤΕΧΝΗΣ

— «Τί κάμνεις, γέρο μοι, και σὲ βλέπω και μὰ σκαλώνεις στοῦ θεόρωτον αἴτοι βουτοῦ τοῦς κοφτερούς βράχους, μὰ κατρακυλέσαι και πέρτεις και ματώνεσαι, και πάλε ξεισικώνεσαι κι ἀνεβαίνεις, ανεβαίνεις, κι δλο αἴτοι βρίσκεσαι, μῆτ' ἀφηλά, μήτε πάλε διλότελα στῆς κοιλάδας τὰ βάθια, και ιψόδιλος μ' ἔτα σου γλυτοφεια δλα χάρονται δξδν δσο ἀνθρώποις μάτι δὲν ξανοίγει, κι δς τόσο πάντα μὲ θάρρος ξαριοχίζεις τάνηφορικό σου ταξίδι, και νοιώθοτας πῶς κι δη είναι δηφορικό τιλέρβασμα, πάντη διλέρβασμα είγαι, σὰν παληράδι καταπινέσαι πᾶσα νέα φορά τὸ φοβερὸ τὸ δημάρα, δηκόραστος, διπίδια και δηγαμη γεμέτος, δηοχοτάκης δηρηγής;

Τι νὰ είναι τὸ μεγάλο τὸ καλὸ ποῦ πολεμᾶς τόσα χρόνια νὰ φτιάξῃς ; Τι κάστρο γὰ κιφέης, πι δόξα νάπολαψης, τι θησαυρὸ τάποκτήσης ; Είραι χρόνια ποῦ σὲ βλέπω και τηναγνιέσαι. Χρόνια ποῦ λαχαρεῖς, και μὲ τὴ λαχτάρα σου μένεις. Νά σὲ ιπηθῶ δραγες, ποῦ ἐλπίζεις τάνελπιστα, ή νὰ σὲ οχαρῶ, ποῦ και στάνελπιστα είσου ;»

— «Παιδί μοι, είσαι νέος ἀκόμα κι ἀπὸ τέχνη η δὲν ξμαθες. Τιγ βλέπεις ξεκίνη τηγ διθάνατη

λέτε !»

— «Μολυβόνερο, ναι, πορστεσε δ Σεβιλάς. Γιατὶ νὰ μη σᾶς γχλάσω τὸ χατίρι. Μποροῦμε νάλειψουμε και τὸ ξώχειλο μὲ ναρκωτικά, γιὰ νὰ τὴν βάλουμε καθετήκη, νάλειάσῃ. Μὲ δὲν τη βλέπετε, τι δημανίσμενη ποὺ είναι ; Ακούτε με και δὲ συφέρνει. Δὲ συφέρνει !»

— «Αμέσως ! Αμέσως ! Και τάδινατα δυνατά !» κάνει δ Ἀντρέας ἀποφασισμένος.

Περίεργο ποὺ και στὸ βράσιμο ἀπόκνω το: θυμοῦ σου, πῆγε δ νοῦς του στὸ ταχτικό, σὲ κανονικό, δηλαδὴ στὸ κυριώτερο, στὸ πρύξιμο, ποὺ είτανε δ μάννα τοῦ κακοῦ.

Ἐνεργήσανε ἀμέσως, δπως τ

